

DAGORDNINGENS PUNKT 18

Ersättningar till ombuden

Nils Gösta Damberg, partikassör: Partistyrelsen föreslår följande ersättningar i samband med kongressen: dagtraktamente 125 kr/dag, natttraktamente 225 kr/dag samt ersättning för förlorad arbetsförtjänst 280 kr/dag inkl semesterersättning för förlorade arbetsdagar (i princip 6 dagar) till deltagare som inte är anställda inom arbetarrörelsen. Som anställda inom arbetarrörelsen räknas också riksdagsledamöter, landstings- och kommunalråd.

För tiden den 26 september–den 3 oktober utgår 8 dagtraktamenten och 7 natttraktamenten samt av reseräkningskontrollanterna godkänt antal dag- och natttraktamenten för restid.

Vi har vid våra kongresser tillämpat en praxis innebärande att, om ersättningen inte täcker ombudets kostnader, ska det distrikt som ombudet representerar betala mellanskillnaden.

Jag ber att få yrka bifall till partistyrelsens förslag.

Kongressen beslöt

att bifalla partistyrelsens förslag.

DAGORDNINGENS PUNKTER 19–21

Fungerande ordföranden: Presidiet föreslår att kongressen på sedvanligt sätt remitterar dagordningens punkt 19, Partistyrelsens berättelser, dagordningens punkt 20, Revisorernas berättelser, och dagordningens punkt 21, Riksdagsgruppens berättelser, till granskningsutskottet, som efter att ha studerat berättelserna återkommer med en redovisning i ärendena att behandlas av kongressen.

Kongressen beslöt

att bifalla presidiet förslag om remiss till granskningsutskottet av dagordningens punkter 19–21.

Ordförande: *Ulla Pettersson Carvalho*.

Sekreterare: *Hans-Eric Holmqvist* och *Jan Carling*.

DAGORDNINGENS PUNKT 33

Utrikes- och biståndspolitik

Motionerna nr 2:1–nr 2:13 (del 2, sid 3–30), motion nr 2:16, att-satserna 1 och 4–5 (del 2, sid 34–36) samt motion nr 2:22, att-sats 3 (del 2, sid 44–46).

Partistyrelsens utlåtande över dessa (del 2, sid 139–148).

Olof Palme, partistyrelsen: Partivänner! På det här området har glädjande nog väckts en lång rad förslag och motioner från partivännernas sida. Det är mycket omfattande område. Jag hinner i min föredragning

tyvärr inte ta upp alla de problem jag skulle vilja beröra. Jag kan t ex inte gå in så djupt på Afrikafrågan som vi brukar göra på våra kongresser utan jag ska framför allt tala om nedrustningsfrågan.

Den svenska neutralitetspolitiken har ett grundmurat förtroende hos det svenska folket. Den upplevs som en trygghetsfaktor i en orolig värld. Denna folkliga förankring utgör också den starkaste garantin för att neutralitetspolitiken kommer att fullföljas. Den undanröjer spekulationer i omvärlden om Sveriges politik.

Neutralitetspolitiken måste föras med fasthet och beslutsamhet. Det får inte råda några missförstånd i omvärlden om vår obundenhet av stormaktsblocken, om vår vilja att vara neutrala i händelse av krig. I de avgörande frågorna är detta verkligen viktigt.

Officiella uttalanden från regeringshåll får inte försvåra neutralitetspolitiken. Det borde en del lättmatrosar på den borgerliga regeringskutan besinna.

Vi betraktar det som en självklar suverän rättighet att stå utanför militära pakter. Vi begär inte att andra nationer ska frångå sina allianser. Vi respekterar deras suveräna rätt att själva fritt välja sina säkerhetspolitiska lösningar.

Vi vänder oss däremot med skärpa mot den som negativt talar om "neutralism" i Europa och i samband därmed hävdar att fredsarbete och folkliga opinioner skulle vara ett uttryck för Moskvas politiska vilja eller åtminstone gagna den. Fredsrörelsen är en positiv kraft som kanaliserar många människors växande olust och rädsla inför en till synes okontrollerad kapprustning. Vi kan säga att tack vare den svenska neutralitetspolitiken har inget krig i modern tid utgått från svensk mark och att inget hot utgår från svensk mark. Tänk om alla de som föraktfullt talar om neutralism kunde säga detsamma om sina egna länder.

Om den alliansfria utrikespolitiken ska vara trovärdig måste omvärlden vara övertygad om vår förmåga att i praktisk handling stå för denna politik. Det gör vi genom att upprätthålla ett efter våra förhållanden starkt totalförsvar. Vårt parti är inte anhängare av en ensidig svensk nedrustning. Vi har en positiv inställning till det svenska försvaret och anser att det bidragit till att under efterkrigstiden upprätthålla lugn och stabilitet i vår del av världen.

Samtidigt hävdar vi att vårt ekonomiska läge och bristerna i de civila delarna av totalförsvaret gör det nödvändigt att minska på de rent militära utgifterna men förstärka inom civilförsvaret, ekonomiska försvaret etc.

De svaga borgerliga regeringarna har förstört våra statsfinanser. När man lyckats få till ett budgetunderskott på 75–80 miljarder eller mer räcker det inte med fosterländska fraser. Man måste ärligt och uppriktigt säga ifrån att en återhållsamhet på statsutgifternas område också måste drabba försvarsutgifterna. Någon annan linje vore i praktiken förödande för försvarsviljan.

Det är från denna utgångspunkt vi inom partiet måste se på frågan om ett nytt flygplanssystem, det s k JAS.

Vi har varit skeptiska till den inriktning som den borgerliga majoriteten givit utredningsarbetet om ett eventuellt nytt flygplan. Vi har förordat ett betydligt öppnare arbete, som också skulle belysa andra

alternativ än flygplan. Nu har vi till slut fått framgång med detta förslag.

I det slutliga avgörandet måste flera faktorer vägas in: ekonomiska, militära och industripolitiska. Det är inte möjligt att göra den avvägningen i dag. Det är emellertid viktigt att redan i dag klargöra att om vi säger nej till en s k JAS-lösning så beror detta på att vi efter en bedömning av fakta funnit en bättre lösning. Det är inte uttryck för en ensidig svensk nedrustning.

Neutralitetspolitiken dömer oss inte till tystnad. Vi har inte tvekat att protestera mot kränkningar av mänskliga rättigheter och små staters självständighet, vare sig det gäller Tjeckoslovakien, Vietnam, Afghanistan eller El Salvador. Vi har som medlemmar i en internationell rörelse, Socialistiska Internationalen, engagerat oss allt djupare för en internationell solidaritet.

Den Socialistiska Internationalen har under senare år, under Willy Brandts ledning, fått en allt bredare anslutning och en allt större betydelse.

Det finns många orsaker till detta. De stora ekonomiska systemen, kapitalismen och kommunismen, befinner sig båda i en djupgående kris. De ter sig stelnade, frihetsfientliga. Den demokratiska socialismen ter sig för allt fler som en möjlig väg att förena politisk frihet och social rättvisa, en tredje kraft i världen som Bruno Kreisky sade i går kväll.

De främsta bärarna av dessa system, USA och Sovjetunionen, ter sig för många mindre stater som hotfulla maktcentra som i sista hand kommer att sätta sina egna intressen före små folks rättigheter, människors värdighet. Det finns de som tror att kampen för mänskliga rättigheter kommer att spela en allt mindre roll. Det viktiga skulle vara kampen mellan öst och väst. Det är ett kortsynt betraktelsesätt. Jag tror just därför att en av Internationalens stora förpliktelser är att ständigt hålla värnet om de mänskliga rättigheterna i förgrunden. De socialistiska partierna har genom sin historiska erfarenhet och sin hjältemodiga kamp för demokratin en unik ställning i världen. Vi måste ständigt hålla protesten levande mot sådana övergrepp som t ex domen mot Rudolf Batteck i Tjeckoslovakien eller det alltid pågående mordandet och torterandet i Latinamerikas diktaturer. Rudolf Batteck dömdes till 7 1/2 års fängelse, och det enda domskäl som utåt angivits är att han skrivit brev till Willy Brandt, Bruno Kreisky och mig. Det är en skändlighet och en provokation att döma en tjeckisk demokrat på sådana grunder.

Socialistiska Internationalen har engagerat sig allt djupare i befrielsekampen i Latinamerika och Södra Afrika, i dialogen mellan nord och syd och i nedrustningsfrågan, där, som jag sade i går, en grupp under Kalevi Sorsas ledning har gjort ett utomordentligt viktigt arbete. Men jag tänker i dag koncentrera mina kommentarer kring ämnet fred och nedrustning.

Ensidig nedrustning är inte en rimlig väg till trygghet. Det gäller Sverige. Det gäller världen i stort. Nedrustning förutsätter ömsesidighet, balans, ett mått av förtroende.

Vi upplever för närvarande en väldig politisk konfrontation och po-

larisering av aldrig tidigare skådat slag – längs järnridån, på världshaven, snart kanske också ute i rymden står de båda sidornas mest fruktansvärda vapen riktade mot varandra.

Det blir allt mer uppenbart att, åtminstone i detta tidevarv, verklig säkerhet endast kan uppnås tillsammans med motståndaren, inte i konfrontation med honom. Att bygga upp olika murar – av vapen, av misstro, av hat – mellan sig och de andra, det ger ingen äkta säkerhet. En sådan kan bara uppnås genom att i stället bygga broar – att investera i ökat förtroende mellan staterna, mellan människorna i olika länder.

Avspänning ger ökad säkerhet – och också möjlighet att stärka de mänskliga rättigheterna, att vidga demokratin. I två aktuella områden borde detta särskilt betänkas.

I utrikesdebatten i riksdagen våren 1979 hade jag anledning att påpeka att "kommuniststaterna saknar i själva verket den nödvändiga graden av social och politisk uppslutning för att samhällssystemet i längden ska kunna utvecklas. I vissa länder är läget t o m så pass labilt att en urladdning med svåröverskådliga konsekvenser inte kan uteslutas. Polisstatens absoluta makt är ingen garanti för lugn och ordning, än mindre för nödvändig ekonomisk tillväxt. Den kan i stället utgöra en säkerhetsrisk, både nationellt och internationellt."

Jag tänkte självfallet på Polen, även om läget vid den tiden föreföll stabilt. Men efter augusti 1980 blir inte Östeuropa sig likt igen. Vi följer förstås i dessa dagar med spänd uppmärksamhet vad som händer i vårt grannland. Visst ska vi säga klart och tydligt att detta är en fråga som Polens medborgare själva måste och ska lösa, utan inblandning av någon utanförstående. Men vi delar det polska folkets hopp om en framtid i frihet och solidaritet. Och vi känner stark sympati för det polska folkets kamp för grundläggande fackliga och politiska rättigheter. Faktum är ju att den polska utvecklingen ytterst berör hela säkerhetspolitiken i Europa.

Sovjetunionens problem ligger i att de länder som man hoppades skulle vara buffertar mot den kapitalistiska omvärlden inte anses tillräckligt stabila eller pålitliga. Egentligen ligger det därför i allas intresse att det sker en demokratisering i Östeuropa – inte minst i Sovjets intresse. Landet skulle inte behöva ha så mycket ryska trupper i de andra staterna, inte ständigt behöva ifrågasätta broderfolkens lojalitet. Och man borde sätta värde på ett öppnare klimat också i denna del av världen. Avspänningen i Europa skulle gagnas, och vår kontinent skulle bli tryggare.

Även väst har sina diktaturer och förtryckare, sin kamp för mänskliga rättigheter. Centralamerika är mitt andra exempel. I Nicaragua saboteras nu det fredliga återuppbyggnadsarbetet. I Guatemala har mer än 50 000 människor dödats sedan CIA-kuppen 1954. I El Salvador hade 400 000 människor drivits på flykt och 25 000 dödats på två år. 25 000 – många av dem våra vänner, som varit här och besökt oss. I tidningarna läser vi om hur dödspatrullernas halshuggningar utförs på Quality Meats slakteri i San Salvador, som en makaber påminnelse om den amerikanska delaktigheten i landets tragedi.

USA tror sig gagna sin egen säkerhet genom att förse dessa blod-

törstiga diktaturer med vapen, genom att ge deras soldater militär utbildning. Man föreställer sig att det genuina folkliga missnöjet styrs utifrån av Sovjetunionen och Cuba som ett led i konflikten mellan öst och väst. USA borde i stället ge freden och demokratin en chans. USA borde, som man har föreslagit i det fransk-mexikanska initiativet, öppna möjligheten till förhandlingar som kan leda till en fredlig lösning på inbördeskriget i El Salvador. Det är endast på denna väg man kan uppnå fred, försoning och social rättvisa i denna del av världen. I längden borde detta också vara till gagn för Förenta Staternas säkerhetspolitiska intressen. Våldets herravälde förblir bräckligt. Det gäller El Salvador och det gäller Bolivia – vi har ju dess lagligt valde vicepresident bland oss. Människorna i dessa länder borde ges möjlighet att själva forma sin framtid.

Båda stormakterna förbiser i själva verket genom sin militarisering sina egna intressen. Det är genom att de har folkliga demokratier i sin närhet – där folket känner lojalitet mot sin egen regim – som de kan gagna en fredlig utveckling och försoning. Inte genom att stärka det militära förtrycket i sina grannländer, i jakten efter en fåfänglig trygghet.

Under de senaste åren har det uppstått en stark fredsörelse i Europa.

Ibland söker man avfärda den intensiva fredsdebatten i hela Europa med att detta bara är en tummelplats för verklighetsfrämmande idealister och svärmare. Det är alldeles fel. Det speglar i själva verket en djup oro över utvecklingen, nästan en fasa, långt inne i de bestämdes egna led.

För 36 år sedan föll den första atombomben över Hiroshima. Sedan dess har kapprustningen fortsatt med fruktansvärd kraft. De båda supermakterna har i dag kärnvapen som motsvarar en miljon Hiroshima-bomber. Omkring 50 000 kärnvapen finns i amerikanska och sovjetiska lager. Många av dem är redan inriktade på strategiska mål i motståndarlägret, klara att avfyras med några sekunders varsel. Och supermakterna uppger varje dag spendera över en halv miljard kronor på att förbättra och utveckla dessa domedagsvapen.

När den första atombomben föll ansågs detta vara någonting oerhört i mänsklighetens historia. Nu har kärnvapnen blivit nästan en del av vardagen. Människor avtrubbas, tänker sig inte längre in i konsekvenserna.

Nu har det emellertid kommit en motreaktion. Det har publicerats omfattande undersökningar om vad som faktiskt hände i Hiroshima. Läkare från öst och väst har samlats till symposier för att med klinisk noggrannhet klarlägga vad som faktiskt skulle inträffa vid ett atomvapenanslag mot en modern storstad. Jag ska inte ingående redovisa resultaten som gått som en isande vind genom nedrustningsdebatten, men låt mig bara nämna att om en enda av de många atombomberna – i samma storleksordning som den över Hiroshima – skulle fällas över New York under vanlig arbetstid, så skulle över en miljon människor drabbas, varav 200 000 omedelbart skulle avlida. Ändå skulle detta bara motsvara en femhundredel av hela den sovjetiska kärnvapenstyrkan.

Ett kärnvapen som det över Hiroshima dödar på fyra olika sätt – genom tryckvågen, genom värmestrålningen, genom radioaktiv strålning och genom radioaktivt nedfall. Det första man märker av explosionen är ljuset – ett förblindande ljussken från eldklotet i explosionens centrum. Ljuset som sådant dödar inte – men värmen som kommer med ljuset slukar allt inom flera kilometers radie. Inom några sekunder följer tryckvågen och den åtföljs av vindar av orkanstyrka. Telefonstolpar och träd rycks upp, lastbilar vräks över ända, människor blåser bort som höstlöv med enorma hastigheter. Byggnader rasar samman och inom en radie på 15 kilometer har man mycket små chanser att över huvud taget överleva.

De som överlever drabbas av svåra brännskador, de blir blinda eller får andra allvarliga skador. Många är helt desorienterade i tillvaron. De allra flesta behöver omedelbar medicinsk behandling – de behöver mat, tak över huvudet, kläder, vatten. Men allt saknas. Det samhälle de levit i har bokstavligen upphört att existera. Transportsystemet har brutit samman. Många vägar är totalförstörda. Och de läkare och sjuksköterskor och andra som skulle kunna hjälpa till har drabbats lika hårt som resten av befolkningen. I ett fall som man granskat – en explosion över staden Boston – skulle av de 6 560 doktorer som finns där, närmare 5 000 dödas omedelbart.

Detta är de omedelbara effekterna. Men så kommer det radioaktiva nedfallet. Det kan ta år, till och med decennier, innan effekterna märks. Men de kommer – cancer, genetiska sjukdomar och mycket annat, när dessa livshotande partiklar når marken. I Japan finns det än i denna dag personer som dör av att de utsattes för strålning för 36 år sedan.

Vi har lyckats undgå att kärnvapen använts i konflikter under alla de 36 åren sedan Hiroshima och Nagasaki. Även om det varit nära – kusligt nära i ett par fall – att kärnladdningar avlossats av misstag, har felen upptäckts i sista minuten, tre gånger i följd gick larmsystemet i USA och bara någon minut innan pådraget skulle ske upptäckte man att det var fråga om falskt alarm.

Har då denna väldiga satsning på rustningar givit stormakterna en ökad trygghet? Svaret är ganska entydigt nej. Det torde i stället vara så att otryggheten har ökat i takt med kapprustningen. Denna grundtanke har knappast uttryckts bättre än av lord Mountbatten, tidigare engelsk överbefälhavare, vicekung av Indien, ledare av Burma-kampanjen och krigare hela sitt liv, som vid ett tillfälle alldeles innan han mördades av IRA sade följande: "Det finns starka krafter här i världen som fortfarande förlitar sig på det gamla romerska talesättet – om du vill fred, rusta för krig. I atomåldern är detta struntprat. Det är en farlig missuppfattning att tro att man kan öka sin egen säkerhet genom att öka den totala osäkerheten."

Solly Zuckerman, den tidigare engelska regeringens vetenskaplige rådgivare, konstaterar i en artikel för ett år sedan att rustningarna redan i slutet av 1950-talet nått gränsen för ömsesidigt avskräckande. Supermakterna kunde då förinta varandra. Sedan denna tid har dessa makter 50-dubblat sina kärnvapenarsenaler.

Redan i början av 1960-talet förklarade de amerikanska presiden-

ternas främsta vetenskapliga experter att en fortsatt utbyggnad av kärnvapenarsenalerna inte skulle öka, utan tvärtom minska säkerheten. Jag träffade några av dem vid en konferens för ett år sedan i Boston och kunde konstatera att detta är riktigt. Dessa som är de främsta experterna sade att man ökar inte säkerheten genom att ytterligare öka kärnvapnen. De trodde att de sovjetiska experterna sade samma sak, men ändå blev resultatet ökade rustningar.

Det betyder att kapprustningen inte är resultatet av någon rationell politik. Det är snarare så, som George Kennan förklarade i ett berömt anförande nyligen, att stormakterna "har fortsatt att stapla vapen på vapen, raket på raket, nya nivåer av förstörelse ovanpå gamla. De har gjort detta aningslöst, nästan utan att vilja det, liksom offer för någon slags hypnotism, såsom människor i en dröm, liksom lämlar som stör tar mot havet."

Det är klart att under sådana förhållanden befinner sig mänskligheten i djup fara.

Det finns också en rad omständigheter som pekar på att krigsrisken kan öka dramatiskt under de kommande decennierna.

En sådan omständighet är den tekniska utvecklingen på vapenområdet. I den kommission där jag arbetar har vi försökt att se något in i framtiden för att skapa oss en uppfattning om vad all den militärtekniska forskningen kan leda till.

Vad pågår egentligen i laboratorierna. Vi fick en skrämmande bild nyligen i TV av vad som kallats för teknikernas arrogans. Vad som håller på att ske är att man utvecklar vapen som ska kunna användas för att verkligen utkämpa ett kärnvapenkrig i stället för att utveckla vapen som ska verka avskräckande. Rörligheten och träffsäkerheten ökar. Ett exempel: man kan nu från Nevadaöknen eller från Ural skicka ut kärnvapenbomber som på 200 meters avstånd träffar Folkets Hus här i Stockholm. Om fem eller sex år beräknar man att träffsäkerheten skall vara 50 meter.

Navigationstekniken utvecklas, kommunikationernas sårbarhet kommer att minska, målsökningstekniken blir närmast perfekt, och så vidare. En dag kanske en av supermakterna hoppas kunna slå ut motståndarens återslagsförmåga genom att själv anfalla först. Både Förenta Staterna och Sovjetunionen kan tänkas utveckla effektiva försvarssystem mot robotar – och då faller terrorbalansen. Man satsar stora resurser på att erövra rymden för militära ändamål, på att få fram högenergilasers och sensorer, på att utveckla anti-u-båtsvapen – även om detta ännu ligger långt fram i tiden. Och vi står inför en uppenbar risk att flera länder inom kort kommer att ha skaffat sig egna kärnvapen. Själva den tekniska utvecklingen innebär således att hotet om krig ständigt växer.

En annan sådan omständighet är det strategiska tänkandet, där man allt mer börjat resonera i termer om möjligheterna att vinna kärnvapenkrig, eller i varje fall begränsade kärnvapenkrig.

En expert som var rådgivande åt president Carter har sagt att vid ett teoretiskt kärnvapenkrig är det bara 15 procent av världsbefolkningen som skulle undgå kriget. Detta förnekade man på sin tid under Carterregimen, men nu har det alltså bekräftats.

Det målas upp scenarios som innefattar så precis användning av dusintals, hundratals, ja kanske tusentals kärnvapen, enligt i förväg noggrant förberedda modeller. Det är för mig fullkomligt obegripligt hur man tror sig kunna hålla kontroll över krigets utveckling när det väl brutit ut. Man talar om "the fog of war", dvs "krigsdimma", det kaos som råder när väl kriget brutit ut. Hur kan man i ett sådant läge exakt kontrollera användningen av kärnvapen?

Carter sade när han avgick att under de minuter som ett tredje världskrig kommer att vara blir för varje sekund den materiella förstörelsen lika stor som under hela andra världskriget. Ja, när presidenter avgår blir de insiktsfulla, och det är inte heller konstigt att då trycket plötsligt lättar talar de om vad de har fått inblick i.

Illusionen att man kan utkämpa kärnvapenkrig leder till att man hela tiden sänker den så kallade kärnvapentröskeln genom utvecklingen av taktiska kärnvapen, slagfältskärnvapen, neutronbomben – vilket hela tiden ökar sannolikheten för att kärnvapen kommer till användning i en konflikt.

Man tror att man ska kunna använda neutronbomben och att användningen ska kunna begränsas, men börjar man använda ett sådant vapen är det oinskränkta kärnvapenkriget här.

Man kan också säga att dödläget i nedrustningsförhandlingarna ökar krigsrisken. Om den så kallade SALT-processen definitivt bryter samman, kan man räkna med att stormakterna fullföljer en ohejdad uppbyggnad av sina strategiska kärnvapenarsenaler. Ty kärnvapnen är relativt sett billiga. De kostar ungefär en miljon dollar stycket. Man kan vidare räkna med att det så kallade ABM-avtalet faller sönder. I så fall börjar stormakterna bygga ut ett omfattande skydd för sina avskjutningsramper i hopp om att göra dem osårbara. Befolkningen däremot kommer de aldrig att kunna skydda. Vidare kommer spridningen av kärnvapen att snabbt öka. Därför är nedrustningsarbetet, trots sina begränsade resultat, så oerhört viktigt.

För närvarande får man inte bygga upp antirobotsystem, dvs alla avskjutningsramper och alla storstäder ligger oskyddade. Det betyder att om den ena supermakten slår till kommer den andra att slå tillbaka. Hela terrorbalansen bygger på att man inte försöker skydda sina egna avskjutningsramper med antirobotvapen.

Men det finns starka krafter som vill säga upp avtalet. Därmed ökar lockelsen att slå till först i förlitan på att det egna försvaret mot robotar håller. Man räknar alltså med att hinna försvara avskjutningsramperna. Däremot kan man aldrig försvara sina egna befolkningscentra.

Under slaget om England under andra världskriget skickade tyskarna sina väldiga bombarmador mot London. Varje gång sköts ungefär 10 procent av de anfallande planen ner. 90 procent kom igenom och kastade sina bomber. Det blev så småningom för dyrt för tyskarna att förlora 10 procent av sina flygplan vid varje anfall och de gav upp. London stod ut med förstörelsen, men i dag är läget ett annat. I dag räcker det med att ett enda plan kommer igenom och sedan finns London inte mer. Det betyder att idag finns det inget försvar för de stora befolkningscentra.

Därför är det så oerhört bra att Sovjetunionen och USA äntligen ska sätta sig ned och börja resonera igen.

Den väldiga ekonomiska satsningen på kapprustningen försvårar kampen mot det andra stora hotet mot vår överlevnad, nämligen den växande fattigdomen och svälten i världen.

De pengar som nu används runt om i världen för att bibehålla och utöka de militära etablissemangen är mer än hälften av alla resurser som används för investeringar, dvs för att öka produktionen av industrivaror, jordbruksvaror, transportmedel och andra produktionsfaktorer som medverkar till att möta verkliga privata och offentliga behov.

Eftersom militära utgifter i staternas budgetar direkt tävlar med anslag till utbildning, forskning och andra sociala utgifter är en fortsatt kapprustning särskilt hämmande för den sociala och kulturella utvecklingen i respektive länder.

Möjligheterna att öka den ekonomiska tillväxten och därigenom åstadkomma en dräglig levnadsstandard för alla de fattiga människorna i världen är så gott som obefintliga om man inte åstadkommer en massiv resursöverföring från de industrialiserade länderna. De går knappast med på att minska sin privata konsumtion eller sina investeringar till förmån för ökad u-hjälp. Den enda möjligheten är då att utnyttja de enorma resurser i form av utbildad arbetskraft, kapital och naturtillgångar som i dag spenderas och används inom den militära sektorn.

Argumenten för nedrustning är således mycket tydliga och lättgripbara.

- Säkerhet kan man bara uppnå tillsammans med motparten, genom att tillsammans komma överens om en nedtrappning av vapenarsenalerna.
- Att i stället skaffa sig flera vapen på ömse håll leder ofelbart till ökad otrygghet.
- Den tekniska utvecklingen är inne i ett skede som gör att varje "framsteg" leder till att krigsriskerna ökar ytterligare.
- De enorma ekonomiska resurser som används till rustningar gör att vi inte kan möta det andra stora hotet mot vår överlevnad – fattigdomen och masssvälten i tredje världen.

Insikten växer om att vi befinner oss i något av en mänsklighetens ödesstund. Det börjar bli kort om tid för att vända på utvecklingen, för att ge de positiva och livsbejakande krafterna i världen en chans.

Jag hinner inte i detta sammanhang ta upp alla konkreta förslag till nedrustningsåtgärder, men låt mig säga att jag upplever den starka folkliga opinionen till gagn för fred i land efter land som någonting oerhört viktigt. Denna folkliga mobilisering är helt avgörande för att det ska finnas en möjlighet att hejda kapprustningen.

Sverige har sedan länge varit en pådrivande kraft i det internationella nedrustningsarbetet. Vi måste också ta ett ansvar i opinionsarbetet. Skapandet av Arbetarrörelsens Fredsforum är ett viktigt led i detta arbete.

Vi måste hjälpas åt med att låta allmänheten, medborgarna, folket få tillgång till fakta i målet – berätta i tid om vad som kommer att hända om vi inte lyckas stoppa utvecklingen och medverka till att skapa en

opinion som till sist kommer att tvinga politikerna runt om i världen att skaffa sig kontroll över rustningarna, stoppa kärnvapenkapploppningen och börja nedrusta – tillsammans.

Alva Myrdal har gjort fantastiska insatser genom åren för just detta. Hon framstår för mig som den verkligt outtröttliga. Hon som sett allt elände från insidan, som varit med och försökt så mycket, men där inte de stora velat vara med. Men Alva har inte gett upp – och det är vi innerligt glada för, när hon nu också åtagit sig att leda vårt Fredsforum.

Under senare tid har frågan om en kärnvapenfri zon i Norden kommit i förgrunden för intresset. Låt mig klart säga ifrån att det enligt min mening alldeles tydligt ligger i vårt lands intresse att en sådan kärnvapenfri zon i Norden kommer till stånd.

Det skulle framför allt innebära att spänningsnivån i vår del av världen sänktes. Det skulle därmed bli ett viktigt led i en europeisk avspänningspolitik. Det skulle vidare minska risken för att kärnvapen används mot vårt land eller i vårt närområde.

Nu är det naturligtvis en mödosam process innan en sådan kärnvapenfri zon kan etableras. Det är framför allt våra grannländer Norge och Danmark som möter problem. Det måste vi respektera och ha förståelse för. Det är naturligt om de vill se frågan i ett vidare europeiskt perspektiv och i ljuset av sitt medlemskap i en säkerhetspolitisk allians. Vi vet heller inte ännu vad de positiva uttalanden som president Bresnev gjort om en sådan zon kan ha för reell innebörd när det gäller åtaganden från rysk sida. Allt detta kommer att ta sin tid och många problem återstår att lösa.

Det finns emellertid ingen som helst anledning att försöka skjuta undan en genuin folklig opinion i hela Norden genom att rada upp olika svårigheter på ett sätt som snarast ger intryck av de obotfärdigas förhinder. Moderaternas bifall till en kärnvapenfri zon hör till de mest reservationsomgärdade bifall jag någonsin varit med om. Det gäller tvärtom för oss politiker att söka gå opinionen till mötes genom att sätta in all kraft på att finna lösningar på de problem som är förenade med en kärnvapenfri zon i vår del av världen.

Om möjligt ännu egendomligare är de argument som framförts om att en kärnvapenfri zon i Norden skulle strida mot den svenska neutraliteten. Visserligen kan man tänka sig en utformning av en zon med förpliktelser som inte är acceptabla för oss från neutralitetssynpunkt. Det skulle vi naturligtvis inte acceptera. Men på det hela taget är jag övertygad om att en nordisk kärnvapenfri zon skulle stärka och underbygga den svenska neutralitetspolitiken och dess syfte att skapa fred och stabilitet i vår del av världen.

Låt mig därför med viss skärpa förorda att svensk socialdemokrati helhjärtat och entydligt står bakom kravet på en nordisk kärnvapenfri zon som ett led i kampen för ett kärnvapenfritt Europa.

Till sist, partivänner! Detta kan tyckas vara en pessimistisk betraktelse. Jag upplever det inte så. Jag tycker att vi har all anledning att hålla framtidstron levande. Tänk tillbaka några kongresser! Då kom våra vänner från Grekland, Portugal och Spanien som flyktingar från fascismens och militärjuntornas länder på besök till oss. Nu kommer de som representanter för fria demokratiska länder, med en stark social-

demokrati. För några kongresser sedan hade vi en mängd företrädare från Afrika, som alla kom från kolonialismens och förtryckets länder. Nu hälsar vi representanter för de fria, självständiga Angola, Guinea Bissau, Moçambique och Zimbabwe, välkomna och vi ser fram mot den dag när vi ska kunna hälsa också representanter för det fria Namibia. Kampen mot rasismen går vidare. Vår vän Oliver Tambo från ANC vet att Sydafrika är rasismens och apartheids sista bastion, men vi vet att på sikt skymmer det också för de skändligheterna.

Vi hälsar representanter för Nicaragua som har frigjort sig från diktaturens ok, välkomna, likaså representanter för El Salvador, där kampen går vidare, och för Bolivia där kampen ännu pågår. Vi vet också att våra chilenska vänner inte har givit upp. Vi kan i land efter land i hela Latinamerika se att kampen för mänskliga rättigheter går vidare. Därför ska vi hålla framtidstron levande.

Vi har talat om att det mörknar över vägen när det gäller de fattiga länderna och visst är det riktigt. Jag satt flera år i den s k Brandtkommissionen och arbetade med dessa frågor. Slutsatsen blev att det är rationellt sett fullständigt onödigt att låta en stor del av världens folk sjunka ned i fattigdom och elände och att låta klyftorna växa när det finns rationella möjligheter att motverka detta. Ett av kommissionens förslag var att ett toppmöte skulle hållas. Om några veckor kommer man att samlas till ett sådant möte i Cancun i Mexico för att diskutera programmet. Det har utarbetats ett krisprogram som skulle kunna bli det första steget på en dialog om rättvisa mellan Nord och Syd.

Ju mer man ser på nedrustningsproblemen desto mer upplever man hur oförnuftigt det hela är. Om man bara tillämpade förnuft och ville resonera skulle man kunna ta sig ur denna till synes hopplösa situation.

Vår gamla socialistiska framtidstro är byggd på en förening av förnuft och känsla. Detta är socialismens innersta innebörd. Jag kan inte inse annat än att vi, även om det ser dystert ut på alla sätt, kan hålla internationalismen och framtidstron levande.

Jag har förut i sådana här sammanhang citerat Martin Luther, som sade: "Om jag så visste att världen ginge under i morgon, skulle jag likväl plantera mitt äppelträd". Det är en god grundval för en offensiv politik för solidaritet i världen.

Sekreterare: *Judith Jäderberg och Björn Fougelberg.*

FÖREDRAGNING

Gertrud Sigurdson, partistyrelsens föredragande: Vid 1978 års partikongress antogs ett biståndspolitiskt program *Arbetarrörelsen och en rättvisare världsordning*. Kongressen gav den u-landspolitiska gruppen i uppdrag att arbeta vidare med att försöka konkretisera hur ett utvidgat direkt u-landssamarbete för Sveriges del skulle genomföras. Arbetsgruppen har under ordförandeskap av Mats Hellström presenterat sina slutsatser och förslag i rapporten *Sverige och den tredje världen* som kongressdeltagarna fått. I partistyrelsens utlåtande föreslås att

partikongressen ska anta de riktlinjer för Sveriges samarbete med länderna i tredje världen som redovisas i utlåtandet och som är förslag från den u-landspolitiska gruppen.

Till årets kongress har inkommit 15 motioner som rör utrikes- och biståndspolitik. Jag ska inte här upprepa vad som står i partistyrelsens utlåtanden utan vill endast göra några kommentarer. Vi kan konstatera att den biståndspolitik som partikongressen 1967 lade grunden till den står sig väl också i dag. De borgerliga partierna som kritiserat den socialdemokratiska politiken på detta område, genomdrev en biståndspolitisk utredning 1972, vilken sedan kom med ett väl genomarbetat betänkande som resulterade i att riksdagen på hösten 1978 slog fast att de riktlinjer som den socialdemokratiska regeringen hade formulerat fortfarande skulle gälla, dvs målen för biståndspolitiken ska vara: resurstillväxt, ekonomisk och social utjämning, ekonomisk och politisk självständighet samt demokratisk samhällsutveckling. De borgerliga regeringarna efter 1976 har i stort sett fullföljt den socialdemokratiska biståndspolitiken. Vad vi kritiserar dem för är att en viss kommersialisering av biståndet ägt rum.

I övrigt har vi från socialdemokratisk sida krävt vissa omfördelningar inom budgetens ram. Bl a har vi velat ha större och snabbare stöd till vissa länder i Latinamerika. Under senare år har partiet aktivt verkat för stöd till bl a folkens kamp i Nicaragua och El Salvador. Vi möts dagligen av rapporter från den blodiga kampen i El Salvador, där dödandet har blivit vardag. Som Olof Palme nämnde har 25 000 människor fallit offer för de blodiga striderna och 400 000 drivits på flykt. Vi menar att alla möjligheter till att finna ett slut på denna tragedi måste prövas. Frankrikes och Mexicos regeringar har i ett brev till FN:s säkerhetsråd tagit upp kriget i El Salvador och bl a erkänt FDR-FMLN som en representativ kraft, något som den militära juntan och Washington hittills vägrat. Som Olof Palme sade borde USA också ge freden och demokratin en chans.

Olof Palme har krävt att Sverige i FN bör framföra sin uppfattning att endast en förhandlingslösning är möjlig i El Salvador och att i konsekvens härmed alla i konflikten berörda parter måste ingå i sökandet efter en sådan lösning. Ett erkännande av den civila och militära oppositionen – samlade inom FDR och FMLN – är en förutsättning för att fredssamtal ska kunna inledas. Den svenska regeringen bör ge det fransk-mexikanska förslaget sitt stöd och erkänna FDR-FMLN som en representativ politisk kraft att delta i de politiska förhandlingar som bör komma till stånd för att nå en fredlig lösning. Vi kräver att ett snabbt politiskt initiativ tas av den svenska regeringen. Det är nu stödet behövs.

Solidaritetsarbetet inom partiet har alltid hållits levande. Partiet har under en lång rad av år, allt sedan mitten av 1960-talet, givit ett aktivt stöd till befrielsekampen i den tredje världen. Vi gjorde det också i regeringsställning, då vi som första land i västvärlden gav ett obundet stöd över statsbudgeten till den nationella befrielsekampen i södra Afrika. Något år senare inledde vi kontakterna med partier och rörelser i Asien och Latinamerika.

Vi känner stolthet och glädje över att på ett konkret sätt ha kunnat